

Time-out

Tijdelijke verwijdering uit de klas

Praktijk onderzoek

Doutsen Jellesma

1037614

Onderzoeksdocent: Willy Boschma

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	4
1. INLEIDING	5
1.1 Verlegenheids situatie	5
1.2 Doelstelling	5
1.3 Centrale vraagstelling	5
1.4 Onderzoeksvragen en deelvragen	5
2. THEORETISCH KADER	6
2.1 Inleiding	6
2.2 Externaliserend gedrag bij kinderen in de leeftijd van de basisschool	6
2.3 Begrip time-out volgens de literatuur	6
2.4 Interventiemethode time-out vanuit verschillende theorieën	7
2.4.1 Behaviorisme	7
2.4.2 Het competentiemodel	7
2.4.3 Therapeutische visie	7
2.4.4 Ecologische visie	8
2.5 Voorwaarden uitvoeren time-out	8
2.6 Wenselijke inrichting time-out	9
2.6.1 Behaviorisme	9
2.6.2 Het competentiemodel	9
2.6.3 Therapeutische visie	9
2.6.4 Ecologische visie	9
2.7 Communicatie met ouders	10
2.8 Leerkrachtcompetenties	10
2.9 Voor- en nadelen time-out	11
3. OPZET VAN HET ONDERZOEK	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Verantwoording en doel	13
3.3 De onderzoeksgroep	13
3.4 De gebruikte instrumenten	13
3.4.1 Enquête SBO Kompas/ Klokslag	13
3.4.2 Interview directie SBO Kompas/ Klokslag	13
3.4.3 Interview SBO de Súdwester	13
3.4.4 Documentanalyse SBO de Súdwester	13
4. RESULTATEN	15
4.1 Inleiding	15
4.2 Externaliserend gedrag en time-out op SBO Kompas/ Klokslag	15
4.2.1 Externaliserend gedrag	15
4.2.2 Time-out methode	15
4.2.3 Visie op de time-out methode	16
4.2.4 Uitvoering van de time-out methode	17
4.2.5 Communicatie met ouders	18
4.2.6 Interview directie SBO Kompas/ Klokslag	19
4.3 Externaliserend gedrag en time-out op SBO de Súdwester	20
4.3.1 Visie op de time-out methode	20

4.3.2	Externaliserend gedrag	20
4.3.3	De time-out procedure	20
4.3.4	Verwijdering uit de groep	21
4.3.5	Communicatie met ouders	22
4.3.6	Voor- en nadelen	22
5.	TOT SLOT	23
5.1	Conclusie	23
5.2	Discussie	24
5.3	Aanbevelingen	25
6.	LITERATUURLIJST	26
7.	BIJLAGEN	27
	Protocol Time-out midden- en bovenbouw SBO Kompas/ Klokslag	28
	Protocol Fysieke interventies SBO Kompas/ Klokslag	30
	Enquête Time-out	31
	Interview directie SBO Kompas/ Klokslag	34
	Interview SBO de Súdwester	35
	Documentanalyse	36

Samenvatting

Als leerkracht heb je dagelijks te maken met een klas met leerlingen. Het gebeurt regelmatig dat je als leerkracht het gedrag van de leerlingen moet bijsturen. Dit gebeurt veelal door middel van correcties binnen de klas. Met klas wordt dan de 'geplande leeromgeving' bedoeld. Echter in sommige situaties kunnen zulke ernstige gedragsproblemen voorkomen, dat de leerkracht in handelingsverlegenheid wordt gebracht. Vaak wordt er dan voor gekozen om de leerling tijdelijk uit de klas te sturen, omdat de leerkracht geen andere interventies tot zijn beschikking heeft om het ongewenste gedrag te laten stoppen. Het wegsturen of de uitplaatsing van de leerling is in de literatuur vrij bekend onder de term 'time-out'.

Bovengenoemde handelingsverlegenheid wordt ervaren door leerkrachten op SBO Kompas/ Klokslag. De leerkrachten geven aan dat er een wens heerst om een plek in de school te creëren waar de leerling naar toe kan worden gebracht als een leerling externaliserend gedrag vertoont. In dit onderzoek is te lezen of de interventiemethode time-out de leerkrachten ondersteuning kan bieden wanneer een leerling externaliserend gedrag vertoont.

In dit onderzoek zijn 20 teamleden van SBO Kompas/ Klokslag bevraagd naar hun bevindingen over de interventiemethode time-out en of zij deze geschikt achten voor de school. Er heeft een gesprek plaats gevonden met de directie om te bespreken hoe de interventiemethode time-out zou kunnen worden ingevoerd. Daarnaast is een bezoek gebracht aan SBO de Súdwester en is informatie ingewonnen over hun werkwijze met de time-out methode. Bronnen zijn vanuit de zogenoemde triangulatie geraadpleegd.

Dit onderzoek toont aan, dat de interventiemethode time-out een geschikte methode is om leerkrachten op SBO Kompas/ Klokslag te ondersteunen wanneer een leerling externaliserend gedrag vertoont. Door leerkrachten en leerlingen wordt de 'time-out' als een rustpunt gezien en het schept duidelijkheid in elkaars handelen. Een voorwaarde voor het invoeren van de time-out methode is wel het hebben van een protocol op school. Hierdoor kunnen leerkrachten hetzelfde handelen en komt de duidelijkheid in het handelen terug.

1. Inleiding

1.1 Verlegenheidsituatie

Speciaal Basisonderwijs Kompas/ Klokslag is een speciale basisschool waar leerlingen die leerproblemen of gedragsproblemen hebben onderwijs krijgen. De school heeft twee locaties. Op de Klokslag krijgt de onder- en middenbouw les. Op het Kompas de bovenbouw.

Op SBO Kompas/ Klokslag is op dit moment geen protocol of beleid waarin staat hoe te handelen wanneer een leerling externaliserend gedrag vertoont. Een voorbeeld uit de praktijk is een leerling die ik woensdag in de klas heb. Hij vertoont externaliserend gedrag waarbij hij de grens opzoekt. Dit gebeurt de hele dag. Na enkele keren waarschuwen stopt het gedrag niet meteen. Mijn valkuil is dan dat ik in emotie schiet en boos reageer. Mijn reactie heeft dan wel effect maar het stoort medeleerlingen en tast de veiligheid in de klas aan.

In gesprek met school gaf de intern begeleider aan dat leerkrachten het prettig zouden vinden om ondersteuning te krijgen in de vorm van een interventiemethode wanneer een leerling dergelijk gedrag vertoont. Enkele leerkrachten gaven mij dit ook terug toen ik in gesprek ging met hen over dit onderwerp. Een wens die op SBO Kompas/ Klokslag heerst is een plek op school waar de leerling naar toe kan worden gebracht als een dergelijke situatie zich voordoet.

Twee medestudenten van school gaven mij een aanbeveling over de interventiemethode time-out. Wanneer een leerling bij hun op school externaliserend gedrag vertoont wordt deze interventiemethode ingezet. Het team van SBO Kompas/ Klokslag heeft mij gevraagd te onderzoeken of de time-out een goede interventiemethode is. Het onderzoek zal zich richten op de middenbouw en bovenbouw van de school.

1.2 Doelstelling

Het onderzoek zal zich richten in hoeverre de interventiemethode time-out de leerkrachten van SBO Kompas/ Klokslag ondersteuning kan geven wanneer een leerling externaliserend gedrag vertoont. De uitkomsten van het onderzoek zullen worden gebruikt voor het opzetten van een time-out methode, passend bij het team van leerkrachten op SBO Kompas/ Klokslag. Leerkrachten krijgen op deze manier meer grip op leerlingen die externaliserend gedrag vertonen.

1.3 Centrale vraagstelling

Vanuit de hiervoor genoemde verlegenheidsituatie is de vraag gesteld: 'Past de interventiemethode time-out binnen het protocol/ beleid van SBO Kompas/ Klokslag zodat leerkrachten in de toekomst goede ondersteuning kunnen bieden wanneer een kind externaliserend gedrag vertoont?'

1.4 Onderzoeksvragen en deelvragen

Het onderzoek richt zich op drie onderzoeksvragen. Deze zijn verder opgesplitst in deelvragen.

Onderzoeksvraag 1: Wat schrijft de literatuur over toepassing van time-out bij externaliserend gedrag?

Deelvragen:

- Wat verstaat de literatuur onder het begrip 'externaliserend gedrag' bij kinderen in de leeftijd van de basisschool?
- Waar staat het begrip time-out voor volgens de literatuur?
- Vanuit welke theorieën komt de interventiemethode time-out?
- Wat zijn volgens de literatuur voorwaarden voor het uitvoeren van een time-out methode?
- Wat is volgens de literatuur een wenselijke inrichting van een time-out plek?
- Op welke manier kan er door school met ouders worden gecommuniceerd met betrekking tot de time-out volgens de literatuur?
- Welke leerkrachtcompetenties (kennis, vaardigheden, voelen (emoties) zijn van belang volgens de literatuur (bij het uitvoeren van een 'time – out'.) in het geval van verwijdering van een leerling uit de klas volgens de literatuur?
- Wat zijn de voor- en nadelen van de time-out?

Onderzoeksvraag 2: Wat zijn de ervaringen van de teamleden met externaliserend gedrag van leerlingen binnen het SBO en hoe staan zij tegenover de time-out methode?

Deelvragen:

- Wat verstaan de leerkrachten onder externaliserend gedrag?
- Is de school bekend met de time-out methode?
- Wat is de visie van de leerkrachten op de methode time-out?
- Wat zijn volgens de leerkrachten voorwaarden voor het uitvoeren van een time-out methode?
- Welke leerkrachtcompetenties zijn volgens de leerkrachten en directie van belang bij het uitvoeren van een time-out methode?
- Welke beleidsdocumenten zijn er volgens de directie van belang om de time-out methode in te voeren?
- Wat is volgens het team een wenselijke inrichting van een time-out plek?

Onderzoeksvraag 3: Hoe werkt SBO de Súdwester met het time-out systeem?

Deelvragen:

- Wat is de visie van SBO de Súdwester gericht op het werken met de time-out methode?
- Wat verstaat SBO de Súdwester onder externaliserend gedrag?
- Wat verstaat de school onder het begrip time-out?
- Heeft de school een speciale plaats waar je een time-out moet uitvoeren?
- Wat zijn de voorwaarden voor de verwijdering van leerlingen uit de groep?
- Op welke manier communiceert de school met ouders met betrekking tot de time-out?
- Wie houdt er toezicht tijdens een time-out?
- Wat noemt de school als voor- en nadelen van de time-out?

2. Theoretische achtergrond

2.1 Inleiding

In dit theoretisch kader wordt beschreven wat er in de literatuur wordt vermeld over kinderen met externaliserend gedrag en over de interventiemethode time-out. Vanuit verschillende stromingen wordt de interventiemethode time-out beschreven waarvoor verschillende bronnen zijn benut. Ten slotte word er in gegaan op de voor- en nadelen van de interventiemethode time-out. Dit alles om tot een antwoord te komen op de volgende vraag:

‘Wat schrijft de literatuur over toepassing van time-out bij externaliserend gedrag?’

2.2 Wat verstaat de literatuur onder het begrip 'externaliserend gedrag' bij kinderen in de leeftijd van de basisschool?

Van der Ploeg (1998) beziet probleemgedrag in het licht van drie gangbare aanduidingen: afwijkend, onaangepast en psychisch ongezond gedrag. Afwijkend en onaangepast gedrag kunnen externaliserend gedrag verklaren. Bij afwijkend gedrag is sprake wanneer de score afwijkt van het gemiddelde gedrag. Hij stelt dat er wel een discussiepunt is bij deze benadering. Want gedrag dat door de meeste mensen wordt vertoond is niet het enige juiste gedrag. Daarnaast wordt onaangepast gedrag genoemd. Er wordt gesteld dat onaangepast gedrag altijd probleemgedrag is. Ook Jeninga (2004) schrijft over externaliserend gedrag. Waar Van der Ploeg (1998) drie gangbare aanduidingen geeft voor probleemgedrag onderscheidt hij twee typen probleemgedrag: kinderen met agressief en/of druk gedrag. Er wordt gesteld dat kinderen met agressief gedrag een duidelijk tekort aan sociale vaardigheden laten zien. Zij hebben maar op één manier geleerd zichzelf te handhaven of conflicten op te lossen: ‘erop los slaan’. Daarnaast geeft Jeninga (2004) aan dat er in elke klas wel een aantal leerlingen zijn die niet stil kunnen zitten, voor hun beurt door de klas roepen, zich snel uitgedaagd voelen door andere leerlingen of nauwelijks iets van een instructie opvangen. Dit gedrag benoemt hij als druk gedrag. Dit gedrag kan bij sommige kinderen van voorbijgaande aard zijn maar bij anderen kan dit ook in hun aanleg zitten, biologische factoren.

2.3 Waar staat het begrip time-out voor volgens de literatuur?

Velderman (2007) benoemt het begrip time-out in het onderwijs als maatregel die bedoeld is om ongewenst gedrag te verminderen door de leerling tijdelijk uit te sluiten van leeractiviteiten en daardoor van aandacht, omdat hij elders in de school verblijft. Wanneer de leerling terug komt in de klas wordt eerst het positieve gedrag beloond. Daarnaast wordt er gesteld dat de leerling buiten de klas en bij terugkeer in de klas geen aandacht dient te krijgen om te voorkomen dat hij winst in tweede instantie krijgt. Velderman en Everaert (2005) sluiten zich hierbij aan door te stellen dat deze beschrijving van time-out past in de behavioristische stroming; het ongewenste gedrag zal uitdoven wanneer er geen aandacht aan wordt besteed. Merrel (2000) geeft aan dat een time-out niet moet worden gezien als een strafmaatregel. Hij stelt dat een time-out niet moet dienen als straf maar het moet de leerling (en de leraar) de kans geven om ongewenst gedrag te beëindigen waardoor er ruimte is voor gewenst gedrag. Hij schrijft dat het gedrag uit zal doven door ‘positive reinforcement’. Naast het begrip time-out spreekt Velderman (2007) ook van het begrip ‘switch’. Hij omschrijft het begrip ‘switch’ als een maatregel die bedoeld is om ongewenst gedrag te verminderen door de leerling elders in de school een kans te geven om buiten de reguliere klassensituatie te herstellen. Er wordt gesteld dat bij terugkeer in de klas leraar en leerling gezamenlijk zoeken naar afstemming van

gedrag, waarna deelname wordt gecontinueerd. Velderman (2007) geeft aan dat bij de tijdelijke uitplaatsing het accent op het omschakelen naar ander gedrag komt te liggen. Hij schrijft dat de leerling probeert van probleem gedrag terug te schakelen naar gewenst gedrag. Als aan al de bovengenoemde voorwaarden is voldoen kan worden gesproken over 'switch'.

2.4 Vanuit welke theorieën komt de interventiemethode time-out?

Aan de hand van vier benaderingen kan het hele proces van uitplaatsing (time-out) worden beschreven.

2.4.1 Behaviorisme

Van der Ploeg (1998) stelt dat leren volgens het behaviorisme het resultaat is van conditionering, de relatie tussen de stimuli in de omgeving en de response hierop. Het gewenste gedrag zal worden beloond en het ongewenste gedrag wordt genegeerd of gestraft waardoor het gedrag uitdooft of stopt. Velderman (2007) geeft aan dat dit het uitgangspunt is van de behavioristische theorie over de time-out. Hij schrijft dat de reden om een leerling een time-out te geven is dat hij een ongewenste respons geeft in de leeromgeving. Velderman en Everaert (2005) geven aan dat de time-out wordt gezien als maatregel waarbij de leerling wordt weggehaald uit de situatie waarin het gewenste gedrag aangeleerd, versterkt of aangemoedigd kan worden. Buiten de klas kan dan worden nagedacht over de gebeurtenis en heeft de leerling een positieve versterking.

Verder geven zij aan dat belangrijk is bij het uitvoeren van een time-out dat de leraar moet zorgen voor een duidelijke, nauwkeurige beschrijving en voorinstructie van gewenst gedrag tegenover de leerling. Er wordt gesteld dat de time-out moet volgen op het ongewenste gedrag om effectief te zijn. Op deze wijze wordt de koppeling gemaakt met het gedrag. Ewing (1998) sluit hierop aan door te stellen dat verwijdering uit de klas niet moet leiden tot secundaire winst van de leerling omdat hij dan extra aandacht krijgt. Hij stelt dat de leerkracht nooit in moet gaan op het moment dat de leerling in discussie wil gaan. Een dergelijke discussie kan werken als versterker en het kan reactie uitlokken bij meerdere leerlingen. Positieve reacties van medeleerlingen zal de leerling er toe aanzetten het gedrag te herhalen. Ewing (1998) en Velderman (2007) spelen hierop in door te benoemen dat de leerkracht van te voren duidelijk moet zijn naar de leerling waarom hij uit de klas wordt geplaatst. Zij stellen dat je als leerkracht korte en zakelijke aanwijzingen geeft aan de leerling bij terugkomst in de klas. Er zijn geen specifieke vervolgacties, maar wanneer er herhaling optreedt van het gedrag moet er overwogen worden om een andere interventie toe te passen geeft Velderman (2007) aan. Na een time-out moet het gewenste gedrag worden versterkt.

2.4.2 Het competentiemodel

Rogers (2001) en Velderman (2007) gaan bij dit model ervan uit dat leerlingen zelf niet in staat zijn om de gewenste vaardigheden te laten zien. Zij schrijven dat leerlingen over te weinig competenties beschikken op het moment dat daarom gevraagd wordt bijvoorbeeld in een leersituatie. Door een leerling uit een dergelijke situatie te halen kan hij zich bezinnen over eigen gedrag en waar nodig tot gedragsalternatieven komen. Er wordt gesteld dat op basis van taxatie de leerkracht besluit om de leerling tijdelijk uit de klas te plaatsen. De leerling kan zich buiten de klas bezinnen over wat er fout is gegaan. Voor de leerlingen moet het duidelijk zijn wanneer er een tijdelijke verwijdering uit de klas nodig is en daarom moet de school zorgen voor een bekende (gepubliceerde) procedure van verwijdering schrijft Rogers (2001). Ook stelt hij dat bij terugkomst in de klas direct en altijd een gesprek volgt. Doormiddel van het gesprek probeert de leerkracht de leerling tot inzicht te brengen. De evaluatie van het geen dat besproken is en de aanpak die volgt dient schriftelijk vast gelegd te worden.

2.4.3 Therapeutische visie

Velderman (2007) geeft aan dat de therapeutische visie ervan uit gaat dat het kind, wanneer het herhaaldelijk moeilijk gedrag laat zien of gedragsproblemen heeft, buiten de klas deskundige

begeleiding wenst te hebben. Hij schrijft dat er buiten de klas tijd en ruimte is om de leerling te behandelen. Een therapeut geeft de leerling door de relatie met een volwassene inzicht in zijn gedrag zodat hij in de klas kan kiezen voor ander gedrag. Velderman (2007) schrijft dat na de therapeutische behandeling de leerling de lessituatie kan hervatten. In de therapiesessie is besproken hoe de leerling in een soortgelijke situatie kan handelen. Een voorbeeld hiervan is de stappen op papier zetten. Er wordt benoemd dat de afspraken moeten worden gecommuniceerd met de leerkracht. Leerkracht moet aansluiten bij de gemaakte afspraken. Voor de leerkracht is het noodzakelijk om kennis te hebben van de behandeling en om een dossier te vormen. Ook wordt er aangegeven door Velderman (2007) dat de leerling goede begeleiding en monitoring nodig heeft om de geleerde strategie te blijven toepassen. De therapeut is een ondersteunende factor voor leerkracht en leerling. Pameijer en Van Beukering (2004) schrijven dat leerkrachten, leerlingen en therapeuten actief betrokken dienen te worden bij de implementatie in de dagelijkse praktijk.

2.4.4 De ecologische visie

Bij gedragsproblemen gaat het in deze visie in de eerste plaats om afstemmingsproblemen in de interactie geeft Van der Ploeg (1998) aan. De ecologische visie sluit hierop aan en wordt verder beschreven vanuit de termen van problemen ten aanzien van de 'goodness of fit'. Dit betekent in hoeverre het kind zich kan aanpassen aan de situatie. Velderman (2007) geeft aan dat dit betekent dat de verwachtingen van de leerkracht niet zijn afgestemd op de mogelijkheden van de leerling. De leraar kan zich in dit geval aanpassen aan wat haalbaar is voor het kind zodat de leerling mogelijk kan voldoen aan de eis van de leerkracht. Daarnaast geeft hij aan dat wanneer een leerling herhaaldelijk storend gedrag laat zien en negeren niet mogelijk is er voor kan worden gekozen om de leerling een korte time-out te geven. De leerling kan zelf proberen zich weer aan te passen aan de omgeving met behulp van reflecteren benoemt Velderman(2007). Zijn term 'switch' wordt in de ecologische visie gebruikt. De leerling krijgt de kans om van probleem gedrag over te switchen naar gewenst gedrag. Doormiddel van deze switch wordt gezocht naar afstemming tussen leerkracht en leerling. Er kan gebruik worden gemaakt van het 4W-formulier geeft Rogers (2001) aan. Doordat er met behulp van het formulier inzicht in de situatie ontstaat, kan na worden gedacht over alternatieven. Leerkracht en leerling hebben dezelfde dag nog een gesprek op basis van het switchformulier (4W-formulier). Het initiatief van het gesprek ligt bij de leerkracht. Wel is de leerling verantwoordelijk voor zijn eigen gedrag omdat hij daarvoor zelf de keuze heeft gemaakt schrijft Rogers (2001).

2.5 Wat zijn volgens de literatuur voorwaarden voor het uitvoeren van een time-out methode?

Voordat de leraar een leerling verwijdt uit de klas, is het belangrijk om te onderzoeken door wie het ongewenste gedrag wordt versterkt en of de time-in (binnen de klas) situatie voor de leerling een rijke omgeving is om waardering te krijgen schrijven Ewing (1998) en Velderman (2007).

Sommige leerlingen willen graag uit de klassensituatie ontsnappen omdat ze dan ontkomen aan hun taak. Leraren moeten zich hier bewust van zijn. Verblijf buiten de klas moet minder aantrekkelijk zijn dan de klassensituatie geeft Ewing (1998)aan.

Velderman (2007) schrijft dat om te voorkomen dat een leerling meerdere malen een time-out krijgt er een situatie moet worden gecreëerd waarin het prettiger is voor de leerling in de klas dan om eruit te worden gestuurd. Er wordt gesteld dat om de situatie in de klas helder te krijgen met betrekking tot het pedagogische klimaat eerst een functionele analyse moet worden gemaakt voordat een time-out kan worden gegeven. Verder schrijven Velderman(2007) en Rogers (2001) dat het voor de leerlingen duidelijk moet zijn wanneer er een tijdelijke verwijdering uit de klas nodig is en daarom moet de school zorgen voor een bekende (gepubliceerde) procedure van verwijdering.

2.6 Wat is volgens de literatuur een wenselijke inrichting van een time-out plek?

De vier theorieën die in de literatuur worden beschreven hebben elk een ander idee over de inrichting/ruimte van de time-out.

2.6.1 Behaviorisme

Ewing (1998) geeft drie verschillende manieren van een time-out buiten de klas:

1. leerling wordt buiten de klas geplaatst op een plek waar hij de groep kan observeren. Deelnemen aan de activiteit mag niet. Tijdsduur: 30-60 sec.
2. leerling wordt naar een plek gebracht waar hij de groep niet kan zien. Eventueel kan dit een afgeschermd plek in het lokaal zijn. Effectieve tijd hierbij is tot 2 minuten.
3. leerling wordt in een andere geplaatst waar hij geïsoleerd is van andere versterkers. Langer dan 5 minuten moet deze time-out niet duren.

Als de leerling de klas heeft verlaten is de beste optie om hem naar een time-out ruimte te brengen waar een volwassene aanwezig is die adequaat toezicht kan houden. De volwassene moet er voor zorgen dat de leerling de ruimte niet verlaat schrijft Ewing (1998).

Velderman (2007) geeft aan dat een korte periode van time-out effectiever is dan een langere; wanneer echter een langere time-out wordt gegeven naast een korte verdwijnt het effect van een korte time-out. Tijd die gemiddeld wordt gesteld voor een time-out is 3-10 minuten.

2.6.2 Competentiemodel:

Wanneer de leerling uit de klas wordt geplaatst moet er volgens Rogers (2001) altijd toezicht zijn in de ruimte waar de leerling wordt geplaatst. Een ervaren persoon dient aanwezig te zijn die de leerling ruimte geeft om zijn zegje te doen. Er wordt gesteld dat de leerling er principieel op moet worden gewezen dat hij zelf de keuze moet maken om te beginnen met denken aan een oplossing. Er kan ook voor gekozen worden om de leerling in een andere klas te plaatsen. Wanneer de leerling naar een andere ruimte wordt verwezen kan er een 4W-formulier worden gebruikt. Rogers (2001) geeft aan dat dit formulier wordt gebruikt met het doel te reflecteren en te gebruiken als basisrecht (recht op antwoord) voor de leerling. Het formulier bevat vier vragen:

1. Wat deed ik tegen onze klassen- of schoolregels?
2. Welke regel heb ik overtreden?
3. Wat is mijn uitleg daarvoor?
4. Wat denk ik dat ik moet doen om het goed te maken?

De leerling denkt hierover na tijdens uitplaatsing en maakt notities.

2.6.3. Therapeutische visie:

Bij deze vorm van time-out geeft Velderman (2007) aan dat wanneer het de leerkracht niet lukt om de gedragsproblemen bij het kind om te lossen kan de leerkracht ervoor kiezen de leerling buiten de klas in een vrije ruimte te plaatsen. In deze ruimte is een therapeut aanwezig die de leerling tot zelfinzicht probeert te brengen en daardoor tot keuze voor ander gedrag. De focus moet direct op het onderwijs zijn gericht. De therapie staat ten dienste van het hervatten van deelname aan de lessituatie. Dit kan gedaan worden doormiddel van psycho-educatie. Psycho-educatie is een reeks educatieve of opvoedkundige interventies om leerlingen te leren omgaan met hun beperkingen. Dit sluit aan bij het psychodynamisch model van Van der Ploeg (1998) die aangeeft dat bij de behandeling van gedragsproblemen dit model het meest vruchtbaar is.

2.6.4 De ecologische visie:

Rogers (2001) geeft aan dat uitplaatsing als een van de laatste middelen kan worden gebruikt wanneer de leraar geen kans toe ziet om de leerling in de lessituatie te laten functioneren. Hij schrijft dat de leerling hierdoor de kans krijgt om te switchen van probleemgedrag naar gewenst gedrag.

Met behulp van het 4W vragenformulier kan gezocht worden naar afstemming stelt Rogers (2001). Dit formulier vormt de basis voor het gesprek dat naderhand volgt. Gezien naar leeftijd en problematiek van de leerling kan er begeleiding aanwezig zijn op de switchplaats. Deze switchplaats kan variëren, het kan een kantoortje zijn maar ook een plekje op de gang. Velderman (2007) geeft aan dat er geen speciale ruimte gecreëerd wordt in de school voor dit soort situaties omdat onderwijs principieel zoveel mogelijk plaats moet vinden in de geplande leeromgeving.

2.7 Op welke manier kan er door school met ouders worden gecommuniceerd met betrekking tot de time-out volgens de literatuur?

Velderman (2007) benoemt alleen in de therapeutische visie en de ecologische visie een eventuele rol van ouders. Hij geeft aan dat ouders pas in beeld komen tijdens de vervolgacties en nazorg van de time-out. De gesprekken die de leerling met de leerkracht en eventueel een derde persoon hebben gevoerd worden met ouders besproken. In de therapeutische visie is het zo dat de leerkracht een eindgesprek arrangeert met leerling, ouders en therapeut, terwijl er in de ecologische visie ouders in bepaalde situaties zo spoedig mogelijk uitgenodigd worden op school geeft Velderman (2007) aan. Daarentegen schrijven Pameijer en Van Beukering (2004) dat het goed is om ouders altijd bij het probleemgedrag van hun kind te betrekken. Ouders zijn ervaringsdeskundigen van hun kind en kunnen de school van waardevolle informatie voorzien en samen met school naar een oplossing zoeken voor het probleemgedrag van hun kind. Verder schrijven zij dat het wel noodzaak is om aan te geven waarom er wordt gevraagd naar de attributies van ouders omdat er anders wantrouwen kan ontstaan richting school. Er kan dan getwijfeld worden aan de deskundigheid van school, leerkrachten of therapeut.

2.8 Welke leerkrachtcompetenties (kennis, vaardigheden, voelen, emoties) zijn van belang bij het uitvoeren van een 'time – out', in het geval van uitplaatsing van een leerling uit de klas volgens de literatuur?

Velderman (2007) stelt dat een leraar in de klas een situatie moeten scheppen waarin leerlingen kunnen leren en waarin leerlingen met gedragsproblemen op verschillende manieren worden bijgestuurd in hun gedrag. Velderman en Everaert (2005) sluiten hierbij aan door te schrijven dat de leerkracht zelf maatregelen moet nemen om de situatie hanteerbaar te maken. Om deze maatregelen goed uit te kunnen voeren moet de leerkracht in de klas duidelijkheid scheppen over het gedrag van de leerlingen geeft Rogers (2001) aan. Merrel (2000) sluit hierbij aan door aan te geven dat de leraar afspraken maakt in de klas over specifiek probleemgedrag en uit de klas plaatsen zodat het voorspelbaar en duidelijk voor leerlingen is hoe zich te gedragen en waar de grenzen liggen. Wanneer een leerling specifiek probleemgedrag vertoont en over de grens gaat moet de leerkracht de leerling de keuze stellen om het gewenste gedrag te vertonen in plaats van de klas te verlaten geeft Rogers (2001) aan. Ewing (1998) sluit hierbij aan door aan te geven dat de leerkracht een nauwkeurige beschrijving en voorinstructie moet geven over het gewenste gedrag. Wanneer de leerling het gewenste gedrag vervolgens niet laat zien vindt er een time-out plaats schrijft hij. De leerling krijgt de keuze om zelf naar de time-out plek te gaan of onder begeleiding van de leerkracht. Als er sprake is van fysiek geweld kan de leerling vast worden gepakt met behulp van de methode 'holding' stelt Ewing (1998). Hij schrijft dat de leerling wordt vastgepakt met de polsgreep en op deze manier wordt meegenomen. Daarentegen stelt Rogers (2001) voor om de leerling op te laten halen door een collega omdat (oudere) leerlingen gemakkelijker meegaan met een neutrale buitenstaander.

2.9 Wat zijn de voor- en nadelen van de time-out?

Velderman (2007) schrijft dat de time-out een methode is die aansluit wanneer een leerkracht problemen in de klas heeft met een leerling op het gebied van gedrag. Maar liever wordt gezien dat uitplaatsing wordt voorkomen en dat de gedragsproblemen in de klas worden opgelost. Het sociale klimaat in de klas kan de leerling met goed gedrag goeddoen.

De behavioristische stroming biedt volgens Velderman (2007) mogelijkheden om gedrag te veranderen maar er zijn ook beperkingen. De response van het systeem (leerling, klas) hangt niet alleen van de stimulus af, maar ook van de toestand van het systeem stelt hij. Daarentegen stelt Ewing (1998) dat het nadeel is van een time-out is dat er alleen aandacht is voor het negatieve gedrag van de leerling. Het positieve gedrag wordt niet benoemd.

Het uit de klas plaatsen van een leerling met externaliserend gedrag geeft de evenwichtstoestand van 'rust in de tent' in de klas en is daarom aantrekkelijk geeft Velderman (2007) aan. Maar door telkens de leerling uit de klas te plaatsen blijft de evenwichtstoestand hetzelfde en zal er in de klas niets veranderen. Er wordt gesteld dat het uit de klas plaatsen van de leerling een gedragspatroon wordt. Op deze manier wordt het probleemgedrag in stand gehouden.

Daarom stellen Velderman en Everaert (2005) dat het goed is om de gehele situatie eens goed te analyseren. Ook de leerkracht zal zich bewust moeten maken van eigen handelen. Goede begeleiding is hierbij gewenst.

3. Opzet van het onderzoek

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de specifieke kenmerken van het onderzoek behandeld. Zoals de verantwoording de onderzoeksvragen en de onderzoeksgroep. Dit om een duidelijk beeld te creëren hoe de opzet van dit onderzoek eruit ziet. Tenslotte wordt er aandacht besteed aan de instrumenten welke inzetbaar zijn bij dit onderzoek.

3.2 Verantwoording en doel

Het praktijkonderzoek is uitgevoerd op SBO Kompas/ Klokslag. Het betreft een praktijkonderzoek waarbij de focus ligt op het verbeteren van een praktijksituatie. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van drie verschillende bronnen vanuit de zogenoemde triangulatie.

De enquêtes voor de groepsleerkrachten zijn na een korte presentatie van mij over de interventiemethode time-out ingevuld tijdens een teamvergadering. Op deze manier hadden de teamleden direct de gelegenheid om de enquêtes in te vullen. De afwezige teamleden hebben de enquête per mail ontvangen zodat deze op de computer kon worden ingevuld. De ingevulde enquêtes werden door de respondenten terug gemaild.

Het interview met de directie van SBO Kompas/ Klokslag heeft plaats gevonden op de school. Onder de directie vallen de directeur en de adjunct- directeur van de school. Tijdens het geplande gesprek werd besproken wat voor protocollen of beleidsstukken de school van belang achtte voor het invoeren van de time-out methode.

Op SBO de Súdwester heeft een interview plaats gevonden met de intern begeleider over de time-out die daar op school word ingezet als interventiemethode bij kinderen die externaliserend gedrag vertonen. Daarnaast is er een documentanalyse gedaan.

Het praktijkonderzoek heeft als doel te onderzoeken of de interventiemethode time-out de leerkrachten van SBO Kompas/ Klokslag ondersteuning kan geven wanneer een kind externaliserend gedrag vertoont. De uitkomsten van het onderzoek wil ik gebruiken voor het opzetten van een time-out methode passend bij het team van leerkrachten op SBO Kompas/ Klokslag.

3.3 De onderzoeksgroep

Aan N=20 leraren van SBO Kompas/ Klokslag is de enquête over de interventiemethode time-out uitgedeeld. 80% van de enquêtes zijn ingevuld, hierdoor richt het onderzoek zich niet op de gehele populatie. Anders schoolfunctionarissen (N=3), de directrice, adjunct directeur en intern begeleider, zijn bevraagd over een mogelijke beleidsstukken voor de time-out. Ook is SBO de Súdwester om informatie gevraagd, om te zien hoe er daar gewerkt wordt met de time-out methode. Hier zijn teamleden (N=6) bevraagd over het protocol en de visie op de time-out.

3.4 De gebruikte instrumenten

Er zijn vier onderzoeksinstrumenten ontwikkeld om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden namelijk: een enquête voor het team van SBO Kompas/ Klokslag, een interview met directie van SBO Kompas/ Klokslag, een interview met directie van SBO de Súdwester en een documentanalyse van

SBO de Súdwester. Alle onderzoekinstrumenten zijn zelf ontworpen instrumenten vanuit fundering van theoretisch kader. Deze instrumenten werden eenmalig afgenomen vanuit een natuurlijk karakter.

Opmerking [1]: ??

3.4.1 Enquête SBO Kompas/ Klokslag

Om inzicht te krijgen in de meningen van de leerkrachten van SBO Kompas/ Klokslag over de time-out methode en op welke manier er mee moet worden gewerkt wordt met behulp van deze enquête geïnventariseerd hoe er over wordt gedacht. De enquête bestaat uit elf vragen, zowel open als gesloten vragen. Meerdere antwoorden zijn mogelijk bij de gesloten vragen. De enquête kan anoniem worden ingevuld omdat het om een eigen mening gaat. Doordat er verwezen wordt naar haalbaarheid en nauwkeurigheid is deze enquête betrouwbaar. Dit komt omdat de resultaten hetzelfde blijven ongeacht veranderingen en het geeft een nauwkeurig beeld doordat er gesloten vragen zijn waaruit een percentage komt.

Opmerking [2]: Hoe bedoel je?

3.4.2 Interview directie SBO Kompas/ Klokslag

Doel van het interview met de directie van SBO Kompas/ Klokslag is om inzicht te krijgen wat voor beleidsdocumenten voor de school van belang zijn voor het invoeren van de time-out methode. Het interview bestaat uit vijf open vragen. Dit is een valide instrument. Doordat er de mogelijkheid is tot doorvragen kan de onderzoeker hetgeen te pakken krijgen wat het wil weten. Er kan gemeten worden wat de bedoeling was.

Opmerking [3]: onduidelijk

3.4.3 Interview SBO de Súdwester

Om te weten te komen hoe SBO de Súdwester werkt met de time-out procedure zal de intern begeleider van deze school worden geïnterviewd. De 8 open vragen die worden gesteld zijn ontworpen vanuit eigen fundering van theoretisch kader en komen overeen met de deelvragen van de derde onderzoeksvraag. Dit is een valide instrument. Doordat er de mogelijkheid is tot doorvragen kan de onderzoeker hetgeen te pakken krijgen wat het wil weten. Er kan gemeten worden wat de bedoeling was.

3.4.4 Documentanalyse SBO de Súdwester

Doel van deze documentanalyse is de beleidsstukken/ protocollen of schoolwerkplannen wat betreft de time-out procedure inlezen om te weten te komen op wat voor manier er met de time-out procedure wordt gewerkt. Met name wordt er ingegaan op het inhoudelijke deel van de time-out procedure. Welke stappen er worden genomen tijdens een time-out en hoe lang een time-out duurt. Dit is een valide instrument. De onderzoeker kan hetgeen te pakken krijgen wat het wil weten. Hierdoor ontstaat een helder beeld.

Opmerking [4]: ??? geldt ook voor boven

4. Resultaten

4.1 Inleiding

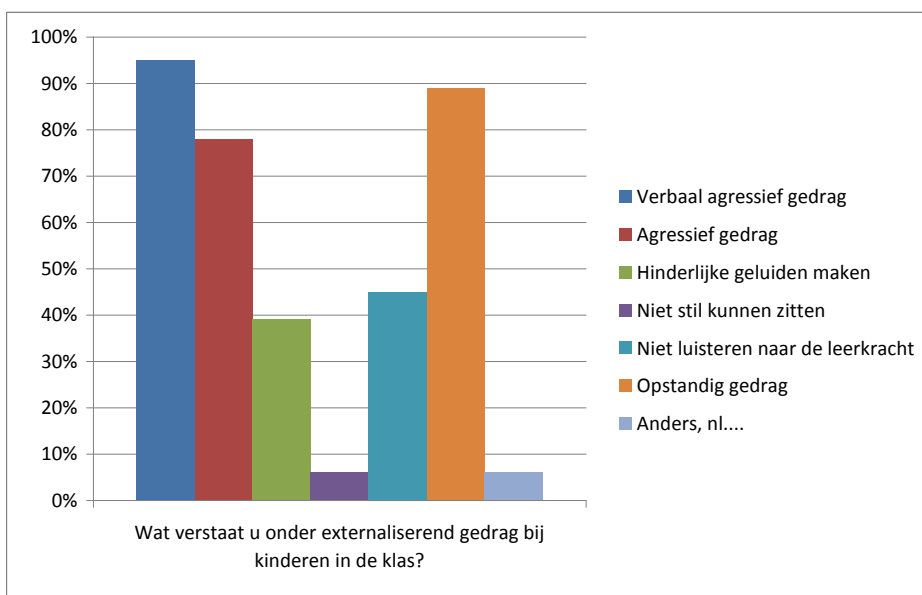
In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken en verwerkt aan de hand van de deelvragen van de tweede en derde onderzoeksvraag. De onderzoeksresultaten zijn gegroepeerd in twee thema's, te weten de interventiemethode time-out op SBO Kompas/ Klokslag en de interventiemethode time-out op SBO de Súdwester.

4.2 Externaliserend gedrag en time-out op SBO Kompas/ Klokslag

4.2.1 Externaliserend gedrag

In figuur 1 is te zien dat 95 % van de leerkrachten verbaal agressief gedrag verbinden met externaliserend gedrag. Daarnaast zien ze agressief gedrag en opstandig gedrag als externaliserend gedrag. Slechts 12 % van de leerkrachten ziet niet stil kunnen zitten als externaliserend gedrag. Opvallend is dat stiekem pesten door 12% van de leerkrachten als externaliserend gedrag getypeerd wordt.

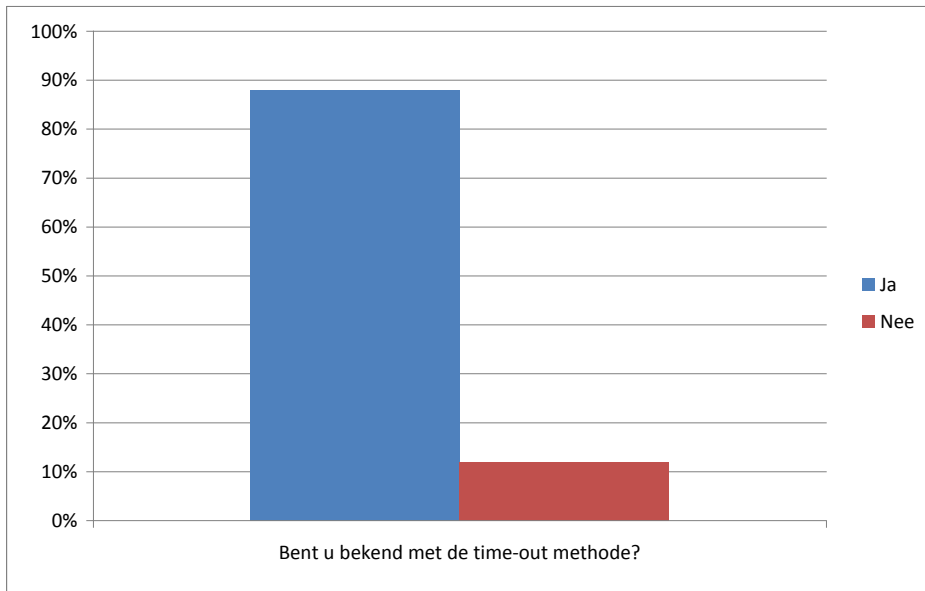
Opmerking [5]: Waaruit blijkt dat?

Figuur 1: externaliserend gedrag

4.2.2 Time-out methode

Uit figuur 2 blijkt dat 88% van de leerkrachten aangeeft bekend te zijn met de time-out methode. 12% van de leerkrachten geeft aan niet bekend te zijn met de time-out methode.

Figuur 2: bekendheid time-out methode

4.2.3 Visie op de time-out methode

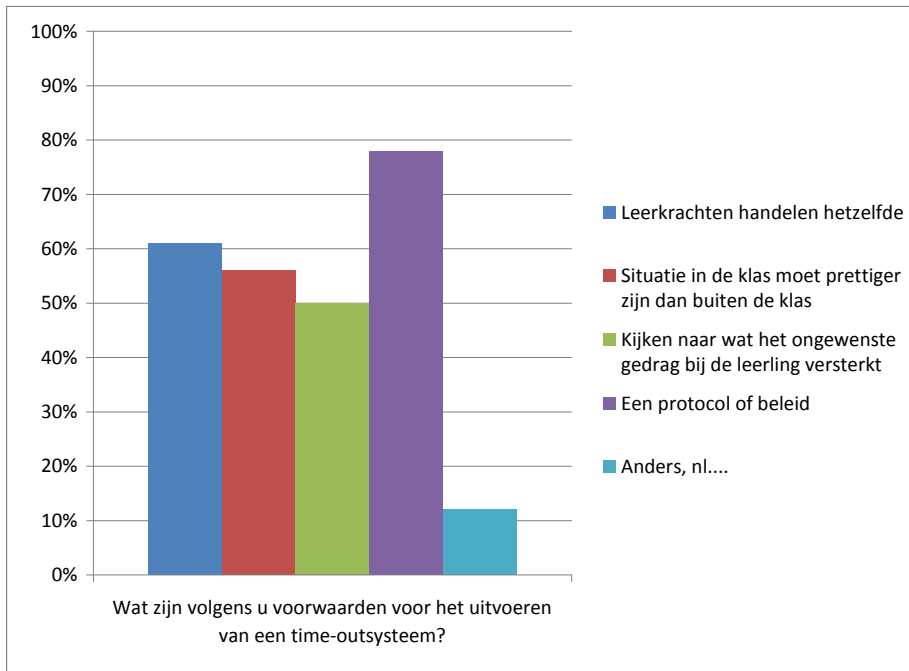
Wat is de visie van de leerkrachten van SBO Kompas/ Klokslag op de time-out methode?

- Schept duidelijkheid voor leerling en leerkracht (genoemd door 16 leerkrachten)
- Voor zowel leerkracht als leerlingen een rustmoment. (genoemd door 13 leerkrachten)
- Naast de het gebruik van de methode moet er ook worden gewerkt aan de gedragsproblemen van de leerlingen (genoemd door 6 leerkrachten)
- In samenwerking met ouders en/ of verzorgers (genoemd door 8 leerkrachten)
- De leerling moet de mogelijkheid hebben, voelen en krijgen om goed gedrag te laten zien (genoemd door 5 leerkrachten)
- Methode wordt als wenselijk gezien (genoemd door 15 leerkrachten)
- Nadeel: methode kan belastend zijn wanneer een collega de leerling op moet vangen (genoemd door 10 leerkrachten)

Figuur 3: visie op de time-out

4.2.4 Uitvoering van de time-out methode

In figuur 4 is te lezen dat 78% van de teamleden aangeeft dat zij het als prettig zouden ervaren wanneer er een protocol of beleid aanwezig zou zijn op de werkplek. 61% van de leerkrachten geeft aan dat het voor hen een voorwaarde is wanneer leerkrachten hetzelfde handelen tijdens het uitvoeren van een time-out. Verder heeft nog 12% van de leerkrachten aangegeven dat zij nog een aantal voorwaarden voor het uitvoeren van een time-out willen toevoegen. Dit komt niet geheel overeen met de 61% die vindt dat de leerkracht altijd hetzelfde moeten handelen.

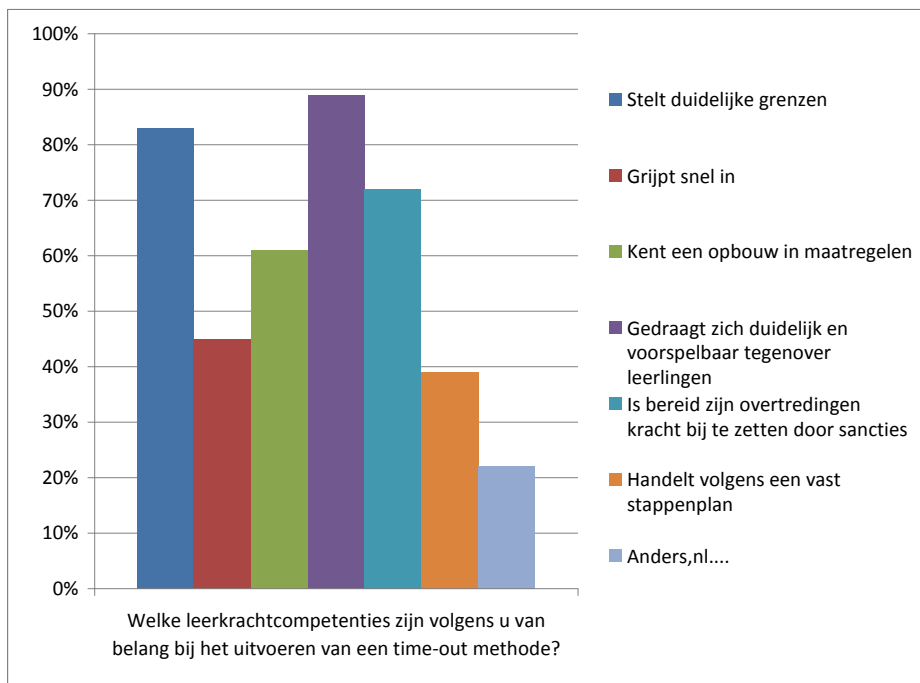
Figuur 4: uitvoering time-out systeem

Wat zijn voorwaarden voor het uitvoeren van de time-out?

- Wanneer er een protocol of beleidsstuk is kunnen leerkrachten consequent handelen (genoemd door 15 leerkrachten)
- Time-out plek moet rust geven (genoemd door 14 leerkrachten)
- Kijken naar verschillende mogelijkheden per situatie (genoemd door 11 leerkrachten)
- Elk kind is verschillend en je handelt niet bij elke kind hetzelfde (genoemd door 8 leerkrachten)

Figuur 5: schoenendoosmodel: voorwaarden uitvoeren time-out

In figuur 6 is te lezen dat 89% van de ondervraagden aangeeft dat het belangrijk is dat een leerkracht zich duidelijk en voorspelbaar gedraagt tegenover leerlingen. 82% sluit daarbij aan, dat het stellen van duidelijke grenzen er ook bij hoort. En voor de rest?

Figuur 6: leerkrachtcompetenties

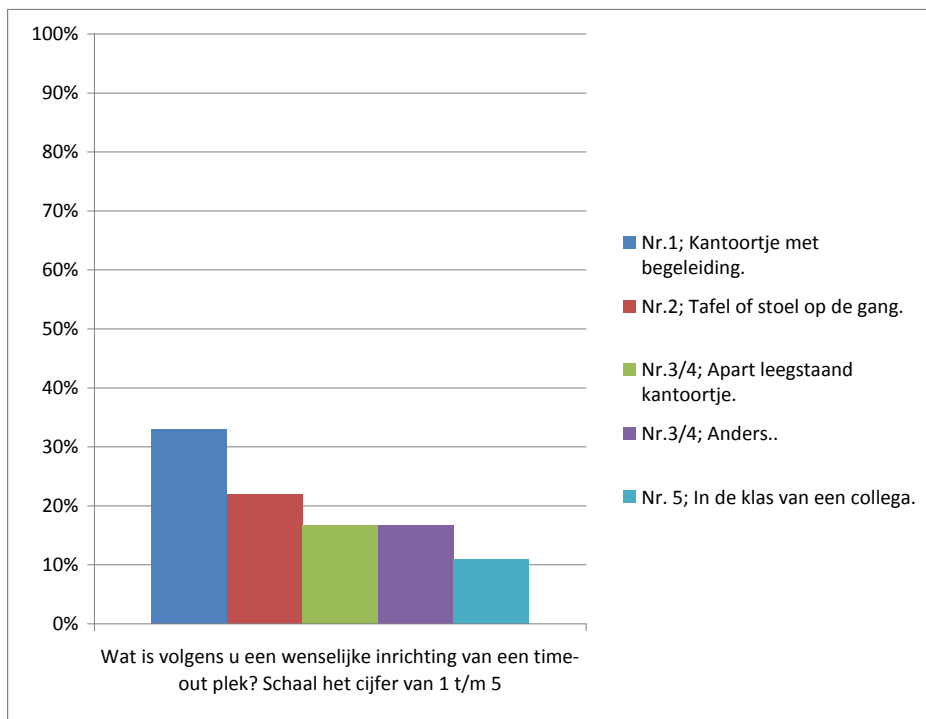
Uit figuur 8 blijkt hoe de leerkrachten de inrichting van een time-out plek zien. 33% van de leerkrachten ziet het liefst, dat wanneer de leerling tijdens een time-out uit de klas wordt geplaatst, naar een kantoortje wordt gebracht waar begeleiding aanwezig is. Als minst ideale situatie wordt gezien het kind in de klas van de collega te plaatsen. 17% van de ondervraagden hebben eigen ideeën ingevuld voor een time-out plek. De ideeën waren een rustige, vriendelijke ingerichte kamer of kantoor, een rustige werkplek in de klas of het kind apart zetten in de klas.

4.2.5 Communicatie met ouders

Zien de leerkrachten het van belang om ouders bij het proces van de time-out te betrekken?

- Ouders moeten altijd bij het proces van de time-out worden betrokken (genoemd door 18 leerkrachten)
- Ouders moeten op de hoogte zijn van het protocol van de time-out (genoemd door 16 leerkrachten)
- Wanneer ouders weten van het protocol kan er op de juiste manier worden gecommuniceerd over het gedrag van de leerling (genoemd door 5 leerkrachten)
- Telefoongesprek met ouders (genoemd door 14 leerkrachten)
- Gesprek met school (genoemd door 11 leerkrachten)
- Huisbezoek (genoemd door 3 leerkrachten)
- Gesprek met ouders en leerling (genoemd door 1 leerkracht)

Figuur 7: communicatie met ouders

Figuur 8: inrichting time-out

4.2.6 Interview directie SBO Kompas/ Klokslag

4.2.6.1 Welke theorie vindt u het beste bij de school passen? En waarom vindt u dat?

Drie van de vier theorieën die worden beschreven in het theoretisch kader zouden volgens de directie kunnen worden geïntegreerd in de school. Alleen de therapeutische stroming heeft geen toekomst, omdat er geen therapeut aanwezig is die leerlingen op kan vangen. De directie deelt de mening van de literatuur waarin wordt beschreven dat een kind niet altijd in staat is om de gewenste vaardigheden te laten zien. Zij zien de 'time-out' als een goede interventiemethode waarbij een leerling zich kan bezinnen over eigen gedrag en tot een gedragsalternatief kan komen. De adjunct directeur die tevens gedragsspecialist is benadrukt dat de time-out methode niet moet dienen als straf maar uitsluitend als interventiemethode.

4.2.6.2 Welke leerkrachtcompetenties zijn volgens u van belang bij het uitvoeren van een time-out methode?

De directie wil aansluiten, bij wat de teamleden van SBO Kompas/ Klokslag van belang achten bij het uitvoeren van de time-out methode. Namelijk dat de leerkracht zich duidelijk en voorspelbaar gedraagt tegenover leerlingen. De directie geeft aan dat wanneer de leerkracht duidelijk is naar leerlingen toe er ook duidelijke grenzen kunnen worden gesteld. De leerlingen weten welk gedrag er van hen verwacht wordt.

4.2.6.3 Welke beleidsdocumenten, protocollen zijn van belang om de time-out methode in te voeren?

De directie acht het van groot belang dat er een protocol wordt opgesteld die leerkrachten een houvast geeft hoe te handelen tijdens een time-out. Zij vinden dat alle stappen die moeten worden genomen tijdens de time-out uitgebreid moeten worden omschreven. Daarnaast vinden zij het van belang op een protocol op te stellen voor fysieke interventies. 75% van de leerkrachten van SBO Kompas/ Klokslag geeft aan dat zij onder externaliserend gedrag agressief gedrag verstaan. Hieronder valt ook fysiek agressief gedrag. Voor de leerkrachten moet het protocol fysieke interventies een houvast bieden hoe te handelen in een situatie wanneer een leerling fysiek agressief gedrag vertoont.

4.2.6.4 Hoe gaat u de time-out methode invoeren?

Wanneer de protocollen zijn opgesteld door de directie en de intern begeleiders zullen deze in een teamvergadering worden besproken. Alle teamleden van SBO Kompas/ Klokslag moeten akkoord gaan met de inhoud van de protocollen en moeten het zien zitten om ermee te werken. Als dit traject afgerond is worden de protocollen geïntegreerd in de klassen en worden deze op een transparante manier gecommuniceerd met ouders.

4.3 Externaliserend gedrag en time-out systeem op SBO de Súdwester.

4.3.1 Visie op de time-out methode

Over de time-out methode bestaan verschillende visies binnen het team van de Súdwester. Wel deelt het team de visie dat de methode time-out leerkrachten handvaten biedt, hoe om te gaan met leerlingen die externaliserend gedrag vertonen. Daarnaast schept de methode duidelijkheid voor leerlingen hoe zich te gedragen. Wanneer een leerling tijdelijk een plek nodig heeft om tot rust te komen of tot inzicht te komen kan de time-out methode hier ook goed voor gebruikt worden. Doordat er binnen het team verschillende visies zijn, zijn er leerkrachten die op hun eigen manier met de time-out werken. Zij wijken af van de doorgaande schoollijn en hebben eigen regels toegevoegd. De time-out methode wordt door hun op een wat lossere manier gebruikt. Andere leerkrachten zijn juist consequenter in het toepassen van de time-out methode.

4.3.2 Externaliserend gedrag

Uit de documentanalyse van de time-out methode wordt vaak gesproken over ongewenst gedrag. Een time-out wordt gegeven wanneer een leerling ongewenst gedrag vertoont. In gesprek met de intern begeleider is dit begrip verder toegelicht. Ongewenst gedrag wordt gezien als gedrag waarbij de leerling niet in staat is zich aan te passen aan de omgeving of klassensituatie. Een voorbeeld die de intern begeleider hiervoor geeft is opstandig gedrag van een leerling tegen de leerkracht. Daarnaast geeft zij aan dat verbale of fysieke agressie ook onder externaliserend gedrag valt. Aansluitend op dit gedrag is een protocol fysieke interventie opgesteld waarin staat beschreven wanneer en hoe er wordt gehandeld door de leerkracht. Dit protocol is een aanvulling op de time-out regeling.

4.3.3 De time-out procedure

Wanneer leerlingen in de klas externaliserend gedrag vertonen wordt de procedure van de time-out gestart. De time-out wordt ingezet om leerlingen bewust te maken van eigen gedrag. Alle leerkrachten hebben in de klas een werkbare time-out plek voor leerlingen. De leerkracht bepaalt welke plek hiervoor geschikt is. De time-out plek moet wel in een prikkelarme omgeving in de klas

staan. Als een leerling externaliserend gedrag vertoont in de klas krijgt de leerling een interne time-out en moet hij gedurende 5 à 10 minuten aan de time-out plek in de klas gaan zitten. De leerkracht geeft aan hoe lang. De tijd van de time-out wordt ingesteld op de time- timer en vervolgens bewaakt de leerling zelf zijn eigen tijd. De leerkracht is wel diegene die toezicht houdt op de interne time-out die plaats vindt in de klas en houdt soms de tijd in de gaten. Door de leerling zelf op de tijd te laten letten van de interne time-out kan de leerling dus medeverantwoordelijk gemaakt worden. Als het inzicht in het gewenste gedrag van de leerling niet wordt behaald door middel van de time out dan zal de tijd verlengd worden door de leerkracht.

Een externe time-out wordt geven als een leerling na twee interne time-outs doorgaat met het vertonen van externaliserend gedrag. De leerling wordt naar het kantoor van de intern begeleider begeleidt door de leerkracht. Leerling neemt plaats op een stoel en verblijft gedurende 5 à 10 minuten in het kantoor van de intern begeleider of adjunct directeur. De intern begeleider houdt toezicht op de leerling. Het kan zijn dat wanneer de leerling niet vrijwillig gaat zitten de intern begeleider hem tegen moet houden. Als de leerling rustig is, vindt er een gesprekje plaats tussen leerling en intern begeleider. Wanneer de tijd voorbij is geeft de intern begeleider een signaal aan de leerling dat deze terug kan keren naar de klas. Dit gebeurt zelfstandig. Wanneer de leerling terugkomt in de klas wordt er niet over de externe time-out gesproken. De leerkracht probeert de leerling korte positieve stimulerende opmerkingen te geven. De tijd die de leerling heeft doorgebracht in de externe time-out moet in eigen tijd worden ingehaald, na schooltijd of in de pauze. Er zitten alleen consequenties aan de time-out buiten de klas. De time-out methode dient dus in zekere mate als strafmaatregel. Dit is in tegenstelling met wat er in de literatuur over wordt geschreven. Merrel (2000) geeft aan dat een time-out niet moet worden gezien als een strafmaatregel. Hij stelt dat een time-out niet moet dienen als straf maar het moet de leerling (en de leraar) de kans geven om ongewenst gedrag te beëindigen waardoor er ruimte is voor gewenst gedrag. Hij schrijft dat het gedrag uit zal doven door 'positive reinforcement'. Externe time-out worden genoteerd in de klassenmap.

Uit de documentanalyse is gebleken dat er voor het schoolplein een aangepaste vorm van de time-out methode is geformuleerd. Eerst krijgt de leerling tot tweemaal toe een waarschuwing, bij fysiek geweld krijgt de leerling geen waarschuwing maar direct een interne time-out op het plein. Het plein bevat enkele plakkers die de time-outplek aangeven, voor de bovenbouw is dit bij de gymzaal tussen de bankjes en bij het berghok voor materialen, hier zit het zijn tijd uit.

Aanvullend op de time-out procedure is een protocol fysieke interventie opgesteld.

4.3.4 Verwijdering uit de groep

De intern begeleider acht het van belang dat de leerkracht voorspelbaar leerkrachtgedrag laat zien. Er wordt aangegeven dat dit een voorwaarde is voor het verwijderen van de leerling uit de groep. Voorafgaand aan de time-out is er een procedure opgesteld om te leerkracht voorspelbaar te maken en de leerling duidelijkheid te geven in de consequenties van het laten zien van ongewenst gedrag. Doormiddel van de volgende procedure maak je jezelf als leerkracht voorspelbaar.

- Waarschuwing, (benoemen van ongewenst en gewenst gedrag)
- Bij voortdurend: tijd stellen om gedrag te verbeteren m.b.v. time- timer.
- Vaste time-out plek in de klas, (actief, passief/ afgezonderd)
- Tijd aangeven, (hangt van activiteit af)
- Time-out buiten de groep, (waar/ wat/wie / wanneer terug aangeven)

4.3.5 Communicatie met ouders

Als een leerling meerder keren in een week (3 à 4 keer) in de time-out ruimte zit wordt er contact opgenomen met ouders. Het gedrag van de leerling wordt besproken zodat ouders op de hoogte zijn. Het kan zijn dat een leerling de tijd die hij in de time-out ruimte zit moet inhalen na schooltijd. De tijd die de leerling in de externe time-out heeft gezeten moet altijd worden ingehaald. De leerling kan na schooltijd niet altijd met het taxi busje mee. Ouders worden dan gebeld om te kijken of zij hun kind op kunnen halen. Eventueel brengt een leerkracht het kind zelf thuis. Er kunnen ook ouders zijn die het niet eens zijn met de beslissing van school om hun kind de tijd in te laten halen. Dit is jammer want het kind leert er niets van (krijgt gelijk van ouders) en herhaalt het gedrag alleen maar. School kan hiertegen niets doen en zal moeten luisteren naar de beslissing van ouders.

4.3.6 Voor- en nadelen van de time-out

Een van de voordelen van de time-out noemt SBO de Súdwestster dat er structuur in de klas aanwezig is. De leerlingen ervaren duidelijkheid van de leerkracht, ze weten welk gedrag wel of niet wordt geaccepteerd. Voor leerkrachten is de time-out een interventie om beter grip te krijgen op de leerlingen. Hierdoor wordt het lesgeven als prettig ervaren. Daarnaast kunnen invallers sneller integreren in het schoolklimaat en kunnen zij beter omgaan met leerlingen die externaliserend gedrag vertonen.

Nadelen die de intern begeleider noemt is dat er altijd iemand aanwezig moet zijn in het kamertje van de intern begeleiders/ adjunct directeur. Je moet genoeg mensen op de werkvloer hebben om de leerlingen op te vangen tijdens een externe time-out. Daarnaast kan het zijn dat een leerling extreem externaliserend gedrag vertoont en niet mee wil lopen naar de externe time-out plek. Als intern begeleider moet je daar een vorm van aandacht aan schenken. Hierdoor kan het zijn dat je als intern begeleider niet aan je eigen werk toe komt.

5. Conclusie en discussie

5.1 Conclusie

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van het onderzoek geïntegreerd. De vraag die is gesteld, is of de interventiemethode time-out de leerkrachten van SBO Kompas/ Klokslag ondersteuning kan geven wanneer een leerling externaliserend gedrag vertoont. Bij leerlingen in het speciaal basisonderwijs kan vaker externaliserend gedrag voorkomen omdat dit gedrag voorkomt uit hun gedragsstoornis stelt Jeninga (2004). Vandaar dat leerkrachten sneller handelingsverlegen kunnen zijn bij deze leerlingen.

Het drukke gedrag dat Jeninga (2004) vanuit de literatuur beschrijft wordt in mindere mate gezien als externaliserend gedrag door de leerkrachten van SBO Kompas/ Klokslag. De leerkrachten ervaren opstandig, agressief en verbaal agressief gedrag meer als externaliserend gedrag in plaats van druk gedrag zoals niet stil kunnen zitten of hinderlijke geluiden maken. Dit komt overeen met het onaangepaste en afwijkende gedrag waar Van der Ploeg (1998) over spreekt. Over dit gedrag wordt ook gesproken in de documenten van de time-out procedure van SBO de Súdwester. De leerkrachten op SBO de Súdwester werken met een protocol fysieke interventies dat hen houvast geeft wanneer een leerling agressief gedrag vertoont.

Velderman (2007) concludeert dat het belangrijkste doel van de time-out is, om ongewenst gedrag te verminderen door de leerling tijdelijk uit te sluiten van leerling-activiteiten en daardoor van aandacht. De leerkrachten zien de time-out als wenselijk en ze denken dat het duidelijkheid schept voor leerling en leerkracht. Daarnaast is het een moment waarop beide tot rust kunnen komen. Aan de hand van vier verschillende theoretische stromingen wordt de time-out methode beschreven: behavioristische, competentie-model, therapeutische en ecologische stroming. De therapeutische stroming valt voor SBO Kompas/ Klokslag meteen af. Bij deze vorm van time-out wordt de leerling buiten de klas opgevangen door een therapeut die op school aanwezig is. Op SBO Kompas/ Klokslag is niet een therapeut aanwezig die tijd heeft om leerlingen op te vangen. De time-out die als meeste wenselijk wordt gezien voor de school is een mix tussen de verschillende stromingen. Zo zou de intern begeleider van SBO Kompas/ Klokslag het goed vinden om te werken met het 4W-formulier van Rogers (2001) en gaven leerkrachten aan de overtredingen van de leerlingen kracht bij te zetten door sancties. Dit sluit meer aan bij de behavioristische stroming. Deze stroming is ook terug te zien in de time-out procedure van SBO de Súdwester. Wanneer de leerling een externe time-out krijgt moet de leerling de tijd die hij doorbrengt in het kantoor van de intern begeleider inhalen in eigen tijd, na schooltijd of in de pauze. Op deze manier wordt de leerling gestraft voor gedrag dat als ongewenst wordt gezien.

De leerkrachten geven in de enquête aan dat de belangrijkste voorwaarde voor het uitvoeren van de time-out methode is, het hebben van een protocol of beleid. Verder wordt belangrijk geacht dat leerkrachten hetzelfde handelen. Wanneer er een duidelijk protocol is kunnen leerkrachten hetzelfde handelen. Vanuit de literatuur wordt dit ook omschreven door Velderman (2007) en Rogers (2001). Zij stellen dat het voor leerlingen duidelijk moet zijn wanneer er een tijdelijke verwijdering uit de klas nodig is en daarom moet de school zorgen voor een bekende (gepubliceerde) procedure van verwijdering. SBO de Súdwester geeft aan dat het werken met een procedure voor leerkrachten en leerlingen duidelijkheid schept. Zij stellen het ook als een belangrijke voorwaarde voor het uitvoeren van de time-out procedure.

Daarnaast zijn leerkrachtcompetenties van belang. De belangrijkste die worden genoemd door de leerkrachten is, dat een leerkracht zich duidelijk en voorspelbaar tegenover de leerling gedraagt.

Opmerking [6]: Zin loopt niet

Daarnaast moet de leerkracht duidelijke grenzen stellen en wordt er gesteld dat de leerkracht sancties moet stellen om overtredingen kracht bij te zetten. Dit laatste komt niet overeen met de literatuur waarin Merrel (2004) stelt dat een time-out niet moet worden gezien als een strafmaatregel. Hij geeft aan dat een time-out niet moet dienen als 'straf', maar het moet de leerling (en de leraar) de kans geven om ongewenst gedrag te beëindigen waardoor er ruimte is voor gewenst gedrag. Daarentegen heeft SBO de Súdwester wel een strafmaatregel verbonden aan de externe time-out.

Rogers (2001) beschrijft in de literatuur als meest wenselijke inrichting voor een time-out plek een plek waar toezicht is op de leerling. Vanuit de enquête is een kantoor met begeleiding als meest wenselijke plek aangegeven door de leerkrachten. SBO de Súdwester heeft het kantoor van de intern begeleider als externe time-out plek.

Vanuit de literatuur kan geconcludeerd worden dat communicatie met ouders belangrijk is om te werken aan het probleemgedrag van de leerling. Met de ouders kan school zoeken naar een oplossing voor het probleemgedrag van de leerling. Zowel SBO Kompas/ Klokslag als SBO de Súdwester zijn van mening dat het van belang is om ouders in het proces van de time-out te betrekken.

Een belangrijk gegeven in het resultaat van dit onderzoek, is dat de directie positief is naar aanleiding van het onderzoek en is gaan nadenken over protocollen of beleidstukken. Zij zien in dat het nodig is om voor alle betrokkenen duidelijkheid te scheppen doormiddel van een protocol. Op deze manier kunnen leerkrachten hetzelfde handelen en beter inspelen op leerlingen die externaliserend gedrag vertonen.

5.2 Discussie

Ten aanzien van het onderzoek kunnen er enkele kanttekeningen geplaatst worden. Deze kanttekeningen zullen hieronder worden besproken.

Eenduidig handelen

Uit de literatuur en enquêtes is gebleken dat het belangrijk is dat leerkrachten hetzelfde handelen. Op deze manier ontstaat er duidelijkheid tegenover de leerlingen. De duidelijkheid naar leerlingen zal ook in de praktijk moeten worden uitgevoerd. Op SBO de Súdwester blijkt dat leerkrachten de time-out aanpassen op een manier die voor hen werkbaar is. Ze veranderen de 'time-out' en zo ontstaat er als snel een verschil in handelen door de leerkrachten. De duidelijkheid naar leerlingen toe verdwijnt want iedere leerkracht handelt op zijn eigen manier. Op SBO Kompas/ Klokslag zal hier voor moeten worden gewaakt.

Straffen

Nog een punt dat tot discussie kan leiden is het wel of niet straffen van leerlingen die een time-out krijgen. Merrel (2004) beveelt in de literatuur aan om dit niet te doen, maar de leerling zelf de gelegenheid te geven zijn gedrag bij te sturen. Hij schrijft dat het gedrag uit zal doven door 'positive reinforcement'. SBO de Súdwester straft de leerlingen echter wel die een time-out hebben gehad en ook uit de enquête is gebleken dat 72% van de leerkrachten van SBO Kompas/ Klokslag aangeeft om een overtreding van de leerling kracht bij te zetten door sancties. Wanneer er gestraft wordt tijdens de time-out procedure kan er niet meer worden gesproken over een interventiemethode. De methode wordt dan meteen als strafmethode ingezet en dan mist het zijn doel. Namelijk om het kind de kans te geven tijdens een 'time-out' na te denken over eigen gedrag en het gedrag zelf te laten corrigeren. In een volgend onderzoek kan hier naar worden gekeken.

Facilitering

Laatste punt dat ter discussie kan worden gesteld is het toezicht dat nodig is bij een externe time-out. Rogers (2001) geeft aan in de literatuur om een externe time-out altijd uit te voeren onder toezicht. In de praktijk zal dit betekenen dat een intern begeleider of adjunct directeur aanwezig moet zijn in zijn kantoor. Ook SBO de Súdwester geeft dit aan en stelt verder dat je niet zomaar even weg kan lopen van kantoor. Er moeten onderling duidelijke afspraken over worden gemaakt wie wanneer aanwezig is om een leerling op te vangen.

Daarnaast kan het zo zijn dat wanneer een leerling fysiek agressief wordt de intern begeleider hier aandacht aan moet besteden. De groepsleerkracht heeft nog vijftien andere leerlingen in de klas en zal deze leerling niet altijd in bedwang kunnen houden. De intern begeleider zal moeten proberen de leerling rustig te laten worden en een gesprek met de leerling aangaan. Doordat deze situatie tijdrovend kan zijn komt de intern begeleider niet altijd aan het eigen werk toe. Het eigen werk blijft dan liggen.

5.3 Aanbeveling

In deze paragraaf wil ik aan de hand van de resultaten van het onderzoek aanbevelingen doen voor toepassing van de resultaten in de huidige onderwijspraktijk. Naar aanleiding van de onderzoeksvraag 'Welke beleidsdocumenten zijn er volgens de directie van belang om de time-out methode in te voeren?' ben ik in gesprek gegaan met de directie en de intern begeleiders. Zij hebben aangedragen welke wensen zij hadden op dit gebied. Voor leerkrachten een protocol voor de time-out om eenduidig te handelen en een protocol fysieke interventies omdat de leerkrachten hadden aangegeven opstandig en agressief gedrag het meeste als externaliserend gedrag te zien. De protocollen zijn ontworpen aan de hand van de wensen van het team en de directie van SBO Kompas/ Klokslag. De protocollen staan in de bijlage.

Laatste punt waar aandacht aan moet worden besteed tijdens het invoeren van de protocollen voor de 'time-out' is het stukje 'straffen'. Bij alle teamleden van SBO Kompas/ Klokslag moet duidelijk zijn dat de time-out procedure een 'interventiemethode' is die ingezet kan worden wanneer een leerling externaliserend gedrag vertoont. Belangrijk om te weten is dat een 'time-out' niet moet dienen als 'straf' maar als een maatregel die de leerling de kans geeft om zich te bezinnen over eigen gedrag en tot het komen van gedragalternatieven.

6. Literatuurlijst

Boeken:

- Jeninga, J (2004) *Professional omgaan met gedragsproblemen*. Baarn: HBuitgevers,.
- Pameijer, N.K & Beukering, J.T.E. van (2004) *Handelingsgerichte diagnostiek*. Een praktijkmodel voor diagnostiek en advisering bij onderwijsleer- en opvoedingsopgaven. Leuven/ Leusden: Acco, 2^e volledig bewerkte uitgave.
- Ploeg, van der J. (1998) *Gedragsproblemen*. Ontwikkelingen en risico's. Rotterdam: Lemiscaat B.V. 9^e druk.
- Velderman, H (2007) *Time- out en switch*. Theorie en praktijk over tijdelijke verwijdering uit de klas. Amersfoort: Uitgeverij Agiel

Artikelen:

- Ewing, Thomas S. (1998) *Time-out: Guidelines for teachers*. Reprinted from Helping Children at Home and School (NASP)
- Merrel, Ken (2000). *Effective Use of Time-out Procedures To Reduce Child Misbehavior*. School Psychology Program, University of Iowa Fall.
- Rogers, B (2001) *Cracking the hard class*. Strategies for managing the harder average class. Oxford: The Alden Group.
- Velderman, H.A. & Everaert, H.A. (2005). *Time- out or switch?* Conferentiepaper ECER 2005 te Dublin. KG- publicatie, najaar 2005, Hogeschool Utrecht.

Bijlagen

Protocol Time-out midden- en bovenbouw SBO Kompas/ Klokslag	28
Protocol Fysieke interventies SBO Kompas/ Klokslag	30
Enquête Time-out	31
Interview directie SBO Kompas/ Klokslag	34
Interview SBO de Súdwestster	35
Documentanalyse	36

Protocol time-out systeem voor midden- en bovenbouw

SBO Kompas/Klokslag

Voorafgaand aan een time-in/time-out zijn de leerlingen op de hoogte gesteld van deze interventiemethode.

Procedure time-out gegeven door de leerkracht

Voorafgaand aan een time-in:

- Waarschuwen (benoemen van ongewenst en zeer belangrijk gewenst gedrag).
De leerling wordt twee keer gewaarschuwd. Indien geen verandering volgt fase 1.

Fase 1: Time-in.

Zodra een leerling externaliserend vertoont, krijgt de leerling de kans zijn gedrag te verbeteren. De leerling moet aan een tafeltje zitten (in een prikkelarme omgeving) achter in de klas. Hierbij is het de bedoeling dat de leerling met zijn rug naar de klas toe zit. De leerling krijgt op dit moment de tijd om na te denken over zijn gedrag en tevens is dit het moment voor de leerling om te laten zien dat hij zijn gedrag kan verbeteren. De leerling krijgt hier maximaal 5 minuten voor. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van de time-timer, die de leerling erop wijst hoeveel minuten er nog over is in de time-in. Wanneer de time-in voorbij is, voegt de leerling zich op een rustige manier in de klassensituatie.

Indien dit niet het geval is, volgt fase 2.

Fase 2: Time-out.

Indien het gedrag van de leerling niet verbeterd wordt, volgt een time-out. De leerkracht begeleidt de leerling naar het kantoortje van de IB'er of directie. Hier krijgt de leerling gedurende 10 minuten de tijd om rustig te worden en na te denken over zijn eigen gedrag. Tevens moet in deze 10 minuten het 4W-formulier door de leerling worden ingevuld.

De 4 W vragen zijn;

- Wat deed ik tegen onze klassen- of schoolregels?
- Welke regel heb ik overtreden?
- Wat is mijn uitleg daarvoor?
- Wat denk ik dat ik moet doen om het goed te maken?

Met behulp van een time-timer wordt de tijd voor de leerling inzichtelijk gemaakt. Tijdens het verblijf in de time-out ruimte wordt de leerling niet aangesproken door de aanwezige.

Het 4W-formulier wordt ook door de leerkracht ingevuld.

Fase 3: Terugkeer naar de groep.

Na 10 minuten haalt de leerkracht de leerling uit de time-out ruimte. Wanneer de leerling langer de tijd nodig heeft dan afgesproken, kan de time-out worden verlengd. Leerkracht haalt de leerling ten alle zelf op uit de time-out ruimte.

Naderhand volgt een gesprek tussen de leerling en de leerkracht. Dit wordt gedaan aan de hand van het 4W-formulier. Dit gesprek vindt plaats in de klas.

Na een time-out volgt er geen sanctie.

Procedure time-out aangegeven door de leerling zelf

Leerling-afhankelijk kan de leerling zelf een time-out nemen. Wanneer de leerling voelt dat hij de

situatie niet (meer) onder controle heeft, kan hij ervoor kiezen om zelf een time-out te nemen. De leerling geeft aan de leerkracht aan dat hij een time-out wil. De leerkracht begeleidt de leerling naar de time-out ruimte. Er wordt een tijd afgesproken en de time-timer wordt daarop ingesteld. De leerkracht haalt na afloop van de time-out de leerling uit de time-out ruimte. Hierbij wordt er geen 4W-formulier ingevuld.

Communicatie betreft time-out met ouders

Leerling-afhankelijk wordt er bij herhaalde time-out eerst contact gezocht met de IB'er. In overleg met de IB'er zullen de ouders worden ingelicht over de situatie. Afspraken die worden gemaakt met ouders, worden ten alle tijden teruggekoppeld naar IB'er en collega's.

Protocol fysieke interventie SBO Kompas/Klokslag

Dit protocol in een aanvulling op de time-out regeling.

Fase 1: conflict in de klas.

Dit is de fase waarin geen sprake is van fysiek contact tussen leerling en leerkracht. Wanneer er sprake is van verbale en/of fysieke agressie, dan zal de leerling gewaarschuwd worden hiermee te stoppen. Dit betekent dat de leerkracht duidelijk aangeeft wat hij/zij van de leerling verwacht. Op elk moment wordt aan de leerling de keuze gegeven zijn/haar gedrag te verbeteren. Indien agressie van de leerling voorkomt binnen een klassensituatie moet er gebruik worden gemaakt van de time-in.

Fase 2: Situatie escaleert.

Dit is de fase waarin de verbale agressie overgegaan is in fysieke agressie of waarin de fysieke agressie aanhoudt. Dit is tevens de fase die mogelijk leidt tot fysiek contact tussen leerling en leerkracht.

In deze fase reageert de leerling niet (meer) op een laatste gedragscorrectie waardoor de leerling moet worden afgezonderd. Dit betekent dat de leerling onder begeleiding naar de time-out ruimte wordt gebracht. Dit kan op twee manieren:

1. De leerling krijgt de keuze om (zonder te worden vastgepakt) rustig mee te lopen.
2. De leerling is niet meer aanspreekbaar en verzet zich. De leerkracht neemt de leerling mee door middel van een polsgreep.

In deze fase geldt dat de leerling op elk moment kan aangeven dat hij/zij bereid is de stoppen met de fysieke agressie. De leerkracht vraagt de leerling ook regelmatig of hij/zij kan en wil stoppen.

Na de time-out wordt de leerling opgehaald door de leerkracht en keert terug naar de eigen groep.

Fase 3: Terugkeer naar de groep.

Er vindt in deze fase geen fysiek contact meer plaats tussen de leerling en leerkracht. Met behulp van het 4W-formulier wordt gezocht naar een oplossing voor het probleem dat vooraf ging aan het conflict.

Enquête

Time-out systeem

Juni 2011

Voor u ligt een enquête het onderwerp time-out. Binnen SBO Kompas/ Klokslag komen situaties voor dat de leerkracht handelingsverlegen is wanneer een leerling externaliserend gedrag vertoont. Er is eerder aangegeven dat ondersteuning in een dergelijke situatie in de vorm van een interventiemethode time-out als prettig zou worden ervaren. Op dit moment is er geen protocol of beleid op SBO Kompas/ Klokslag waarin staat hoe te handelen wanneer leerlingen externaliserend gedrag vertonen. In de presentatie die u net hebt gezien is het time-out systeem toegelicht.

In deze enquête kunt u uw mening geven over dit onderwerp. U heeft anoniem de kans om aan te geven wat u van een time-out systeem vindt en hoe er mee gewerkt kan worden. Deze enquête zal worden meegenomen in het onderzoek en op basis daarvan zal een mogelijk voorstel voor een protocol voor een time-out systeem ontstaan voor SBO Kompas/ Klokslag.

In de volgende teamvergadering zal de uitkomst van de enquête met jullie gedeeld worden. Samen met intern begeleider en directie zal er een protocol worden opgesteld over een time-out systeem.

Het invullen van de enquête zal ongeveer 15 minuten duren.

Instructie voor het invullen:

Deze enquête bestaat uit meerkeuze en open vragen. Bij de meeste meerkeuze vragen kunt u aanvinken welk antwoord voor u van toepassing is. Ook heeft u hierbij de mogelijkheid om een aanvulling te geven. Bij de twee soort meerkeuze vraag (vraag 8) kunt u zelf schalen wat u van belangrijk vindt, hierbij staat het cijfer 1 voor het belangrijkste en het cijfer 5 voor het minst belangrijk. De open vragen kunt u in uw eigen woorden beantwoorden. Indien u niet genoeg ruimte hebt om de vraag te beantwoorden kunt u de achterzijde van het blad gebruiken. Vermeld daarbij wel a.u.b. het nummer van de vraag. Als een vraag voor u niet van toepassing is, of als u de vraag niet begrijpt, kunt u deze overslaan.

Vriendelijke groeten, Doutsen Jellesma

Externaliserend gedrag:

1. Wat verstaat u onder externaliserend gedrag bij kinderen in de klas? Vink aan welke bij u van toepassing is. *Meerdere antwoorden mogelijk.*

- ☐ Verbaal agressief gedrag
- ☐ Agressief gedrag
- ☐ Hinderlijke geluiden maken
- ☐ Niet stil kunnen zitten
- ☐ Niet luisteren naar de leerkracht
- ☐ Opstandig gedrag
- ☐ Anders, nl...

2. Hoe handelt u als een kind uit uw klas externaliserend gedrag vertoont? Vink aan welke bij u van toepassing is. Meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Negeren
- ☐ Non-verbaal aanspreken
- ☐ Verbaal aanspreken
- ☐ Straffen
- ☐ Uit de klas verwijderen
- ☐ Anders, nl.....

3. Heeft u behoefte aan een protocol in een situatie waarin u handelingsverlegen bent? Vink aan welke bij u van toepassing is.

- ☐ Ja
- ☐ Neutraal
- ☐ Nee

4. Wat ziet u als ondersteuning in een situatie wanneer u handelingsverlegen bent? Vink aan welke bij u van toepassing is. Meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Een deskundig iemand (of een collega die niet voor de klas staat) die op school aanwezig is die het kind op kan vangen.
- ☐ Anders, nl.....

In de presentatie heeft u informatie gekregen over het time-out systeem. De volgende vragen hebben betrekking op de inhoud van de presentatie.

Time-out systeem:

5. Was u voor de presentatie bekend met een time-out systeem? Vink aan welke bij u van toepassing is.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

6. Wat vindt u van een time-out systeem zoals uitgelegd in de presentatie?

7. Welke leerkrachtcompetenties zijn volgens u van belang bij het uitvoeren van een time-out methode? Vink aan welke bij u van toepassing is. Meerdere antwoorden mogelijk.

De leerkracht:

- ☐ Stelt duidelijke grenzen
- ☐ Grijpt snel in
- ☐ Kent een opbouw in maatregelen
- ☐ Gedraagt zich duidelijk en voorspelbaar tegenover leerlingen
- ☐ Is bereid zijn overtredingen kracht bij te zetten door sancties
- ☐ Handelt volgens een vast stappenplan
- ☐ Anders, nl.....

8. Wat is volgens u een wenselijke inrichting van een time-out plek? Schaal het cijfer 1 t/m 5.

	In de klas van een collega
	Tafel of stoel op de gang
	Kantoortje met begeleiding
	Apart leegstaand kantoortje
	Anders, nl.....

9. Wat zijn volgens u voorwaarden voor het uitvoeren van een time-out systeem? Vink aan welke bij u van toepassing is. Meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Leerkrachten handelen hetzelfde
- ☐ Situatie in de klas moet prettiger zijn dan buiten de klas
- ☐ Kijken naar wat het ongewenste gedrag bij de leerling versterkt
- ☐ Protocol of beleid
- ☐ Anders, nl.....

10. Vindt u het van belang om ouders bij het proces van de time-out te betrekken? Vink aan welke bij u van toepassing is.

- ☐ Ja
- ☐ Nee, (einde van de enquête).

11. Zo ja, kunt u toelichten in welke vorm u dit zou willen vormgeven? Vink aan welke bij u van toepassing is. Meerdere antwoorden mogelijk.

- ☐ Telefonisch contact met ouders
- ☐ Gesprek op school
- ☐ Huisbezoek
- ☐ Anders, nl.....

Bedankt voor uw medewerking!!

Interview directie Kompas/ Klokslag

In het interview wordt besproken wat voor time-out systeem het beste past bij de school. Het theoretisch kader waarin de verschillende theorieën worden beschreven wordt besproken. Voor het interview hebben betrokken mijn theoretisch kader met verschillende theorieën over de time-out gelezen. In dit interview wordt besloten welke theorie het beste uitvoerbaar is op de school.

Vragen:

- 5** Welke theorie vindt u het beste bij de school passen?
- 6** Waarom vindt u dat?
- 7** Welke leerkrachtcompetenties zijn volgens u van belang bij het uitvoeren van een time-out methode?
- 8** Welke beleidsdocumenten, protocollen zijn van belang om de time-out methode in te voeren?
- 9** Hoe gaat u de time-out methode invoeren?

Interview SBO de Sudwester

Dit is een interview is over het onderwerp time-out. Dit omdat binnen de school situaties voorkomen dat de leerkracht handelingsverlegen is wanneer een kind externaliserend gedrag vertoont. Het wordt zeer op prijs gesteld als u uw mening over dit onderwerp zou willen geven. Mede omdat er op uw school al gewerkt wordt met een time-out systeem. In dit interview is heeft u als expert de kans om aan te geven wat de ervaringen zijn van het werken met een time-out systeem. Zodat SBO Kompas/ Klokslag kan leren van de good-practise binnen uw school.

Het interview zal ongeveer 30 minuten innemen.

- Wat is de visie van SBO de Sudwester gericht op het werken met de time-out methode?
- Wat verstaat SBO de Sudwester onder externaliserend gedrag?
- Wat verstaat de school onder het begrip time-out?
- Heeft de school een speciale plaats waar je een time-out moet uitvoeren?
- Wat zijn de voorwaarden voor de verwijdering van leerlingen uit de groep?
- Op welke manier communiceert de school met ouders met betrekking tot de time-out?
- Wie houdt er toezicht tijdens een time-out?
- Wat noemt de school als voor- en nadelen van de time-out?

Document analyse

1. Volgens welke stappen is de time-out opgebouwd?

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	

2. Hoe lang duurt een time-out?

--

3. Volgens welke stappen handelt de leerkracht bij een time-out?

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

4. Welke stappen zijn er met betrekking tot het communiceren met ouders over de time-out?

1.	
2.	
3.	
4.	

5.	
6.	
7.	
8.	
9.	